

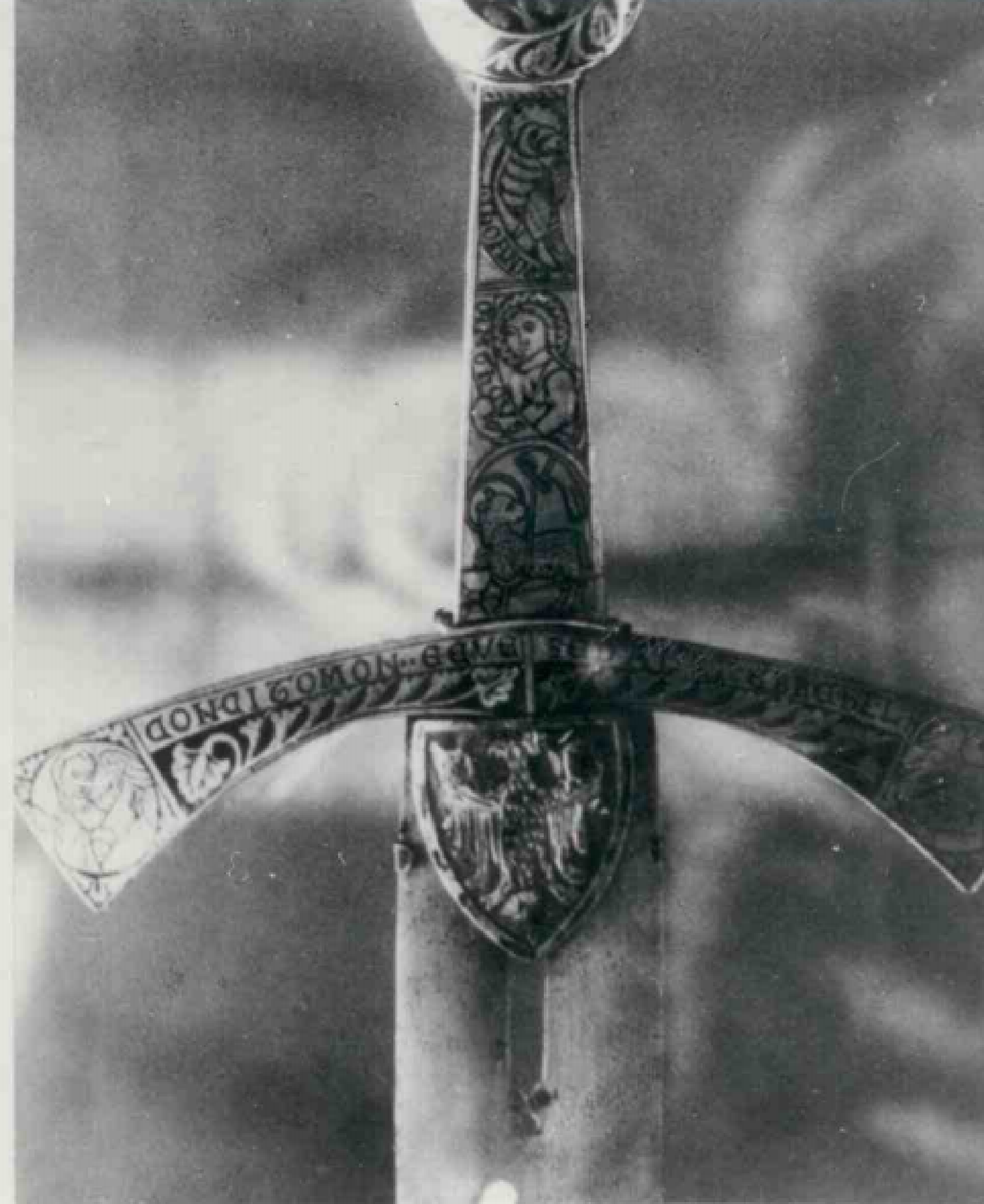
ORZEL BIAŁY

Godło Polski

historia

Od prawieków biały orzeł był symbolem zwycięstwa dobra nad złem, odwagi i mądrości. Książęta piastowscy panujący w Wielkopolsce, Małopolsce, na Kujawach, Mazowszu i Śląsku używali znaku orła, jako godła osobistego, które miało podkreślać ich męstwo, potęgę i znaczenie władzy książęcej. N z z lewej: moneta Władysława księcia śląskiego z końca XII w.; z prawej: srebrna moneta jednostronna Kazimierza II Sprawiedliwego z lat 1177 – 1194.

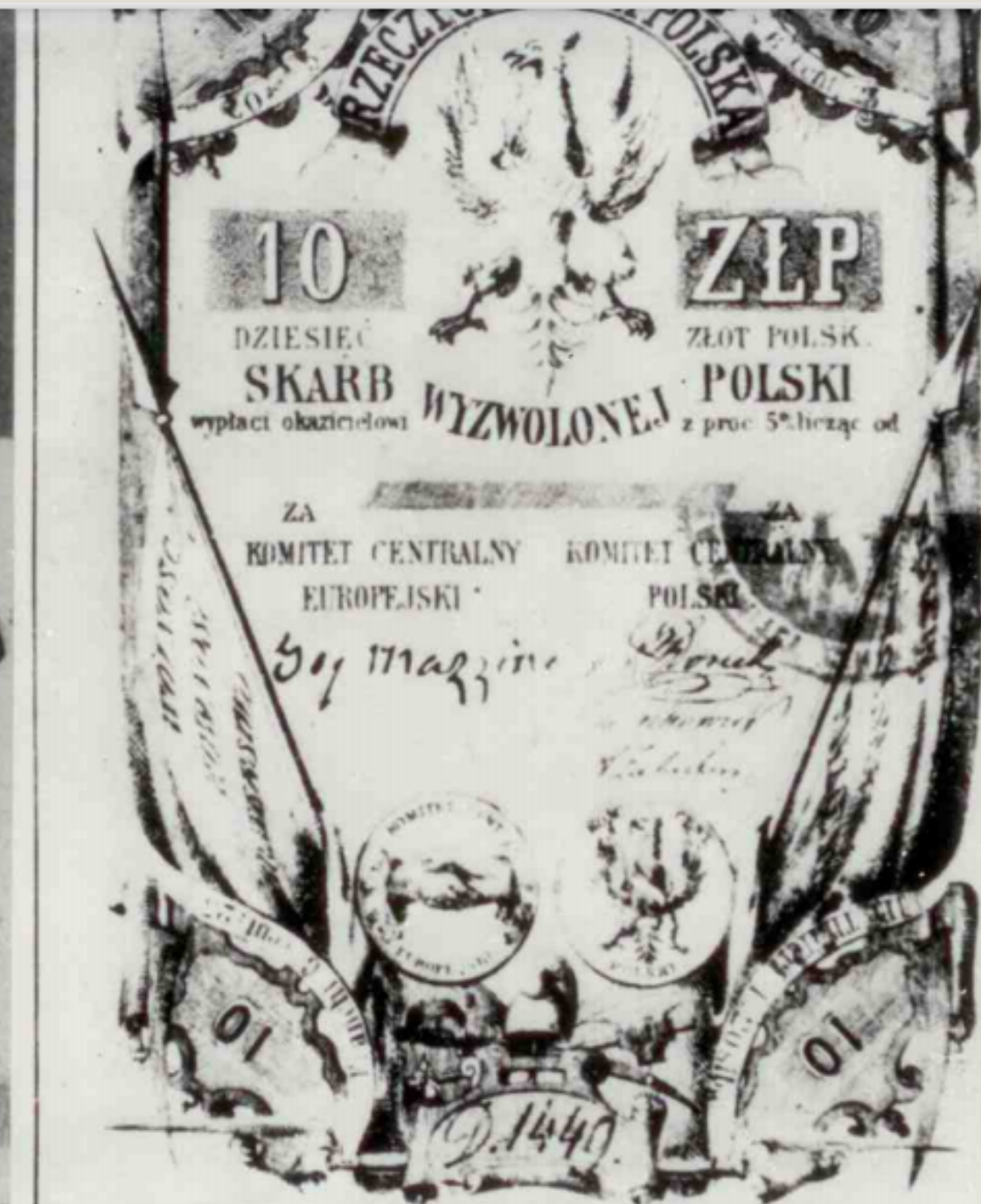
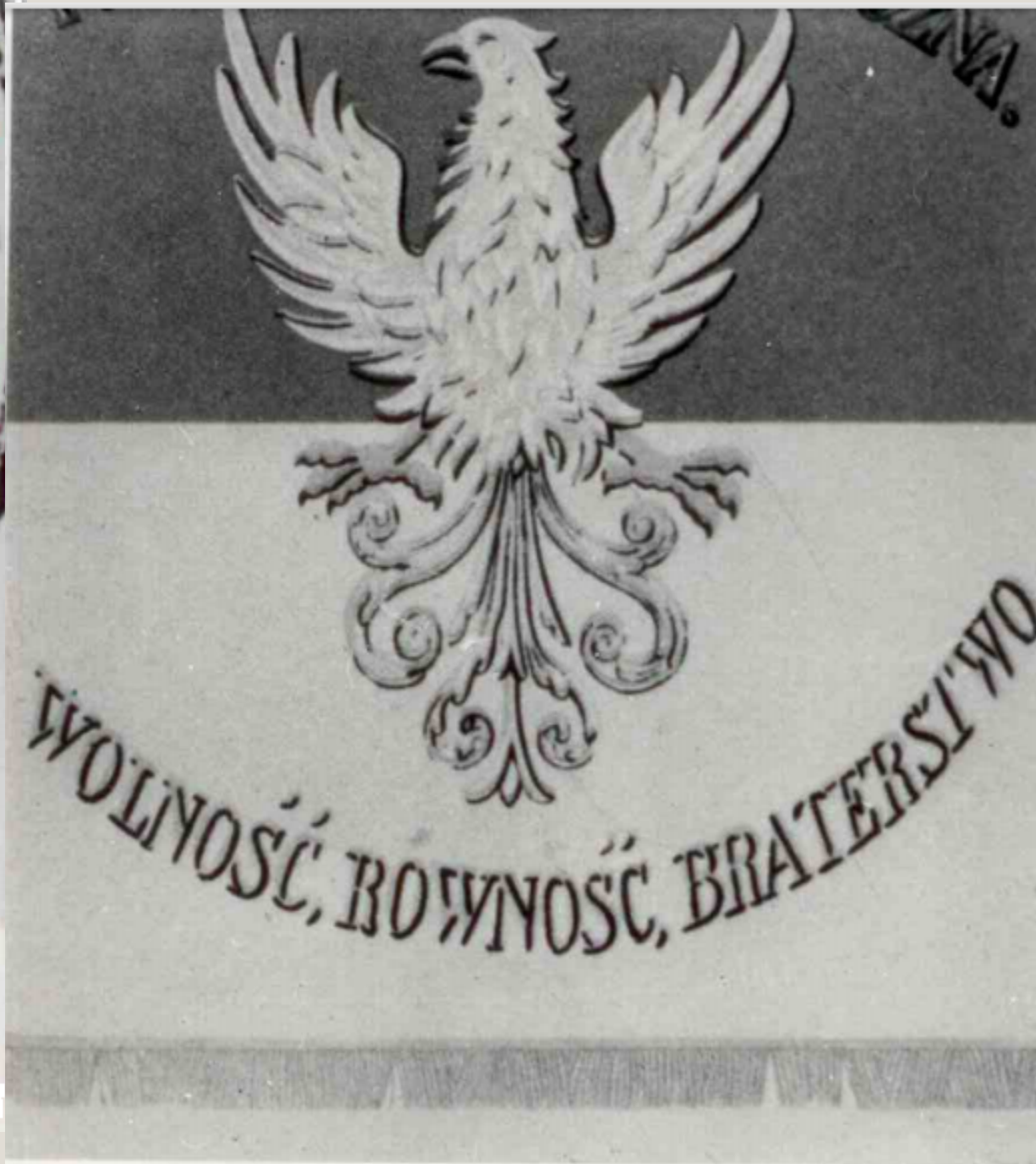
W 1295 r. w Gnieźnie koronował się na króla polskiego Przemysław II, jednocząc ziemie Wielkopolski, Śląsk, Pomorze i ziemię krakowską. Za godło odrodzonej państwowości przyjął znak białego orła. Uwieńczoną królewską koroną godło piastowskie stało się od tego czasu herbem państwa polskiego. N z: z lewej: Przemysław II według portretu Jana Matejki; z prawej: herb państwowy na Szczerbcu – mieczu koronacyjnym królów polskich.

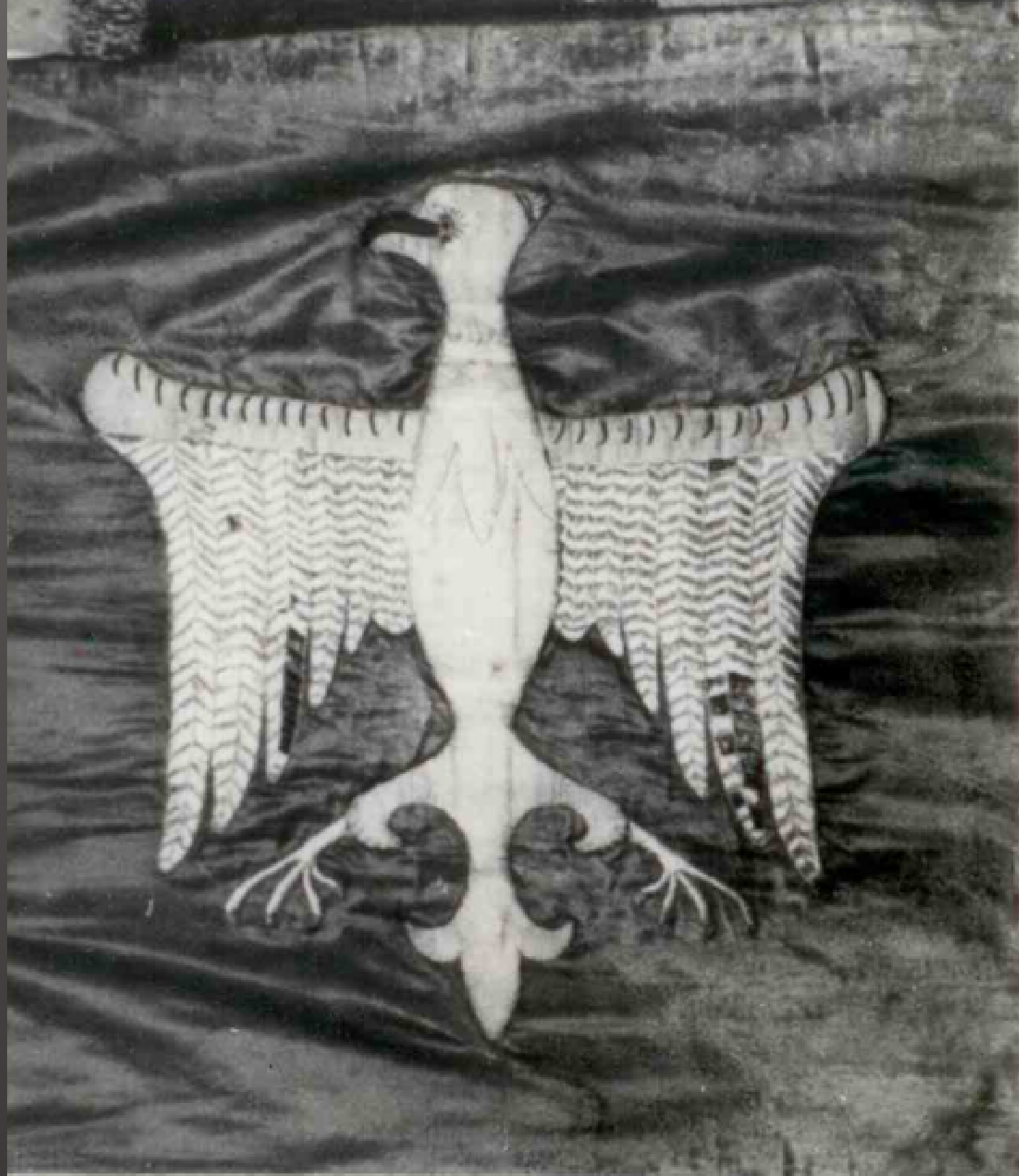
Trzy państwa zaborcze usiłowały wymazać Polskę z mapy Europy. Na długie lata straciliśmy samodzielność polityczną, a obce władze tępiły wszelkie przejawy uczuć patriotycznych narodu polskiego. Obce, sztucznie tworzone znaki miały zastąpić polskie godło państwowe. W powołanym przez Napoleona Księstwie Warszawskim godło stanowił herb dynastii saskiej połączony z orłem polskim. W późniejszym Królestwie Polskim, orła polskiego umieszczono na piersi czarnego dwugłowego orła rosyjskiego. N z z lewej: talar Księstwa Warszawskiego z 1811 r.; z prawej: srebrna dziesięciozłotówka Aleksandra I z 1823 r.

Wielkie symboliczne znaczenie miał biały orzeł w czasach wolnościowych zrywów narodu. W okresie powstania listopadowego w 1830–1831 r. narzucone godło Królestwa Polskiego było powszechnie zastępowane herbem z orłem i pogonią. Rząd powstańczy z 1863 roku także powrócił na swych urzędowych pieczęciach do dawnego godła. N z: pieczęć Rządu Narodowego z 1863 roku.

Równolegle z hasłami niepodległościowymi wysuwano hasła swobód demokratycznych i reform społecznych. Formułowano programy równości społecznej. Korona nad głową orła była symbolem ustroju monarchicznego. Toteż polskie organizacje demokratyczne i rewolucyjne, jako zewnętrzny wyraz swej idei, przyjęły za godło białego orła bez korony. N z z lewej: chorągiew Towarzystwa Demokratycznego Polskiego z 1832 r.; z prawej obligacja pożyczkowa wydana w 1853 r. podpisana przez działaczy Towarzystwa Demokratycznego Polskiego.

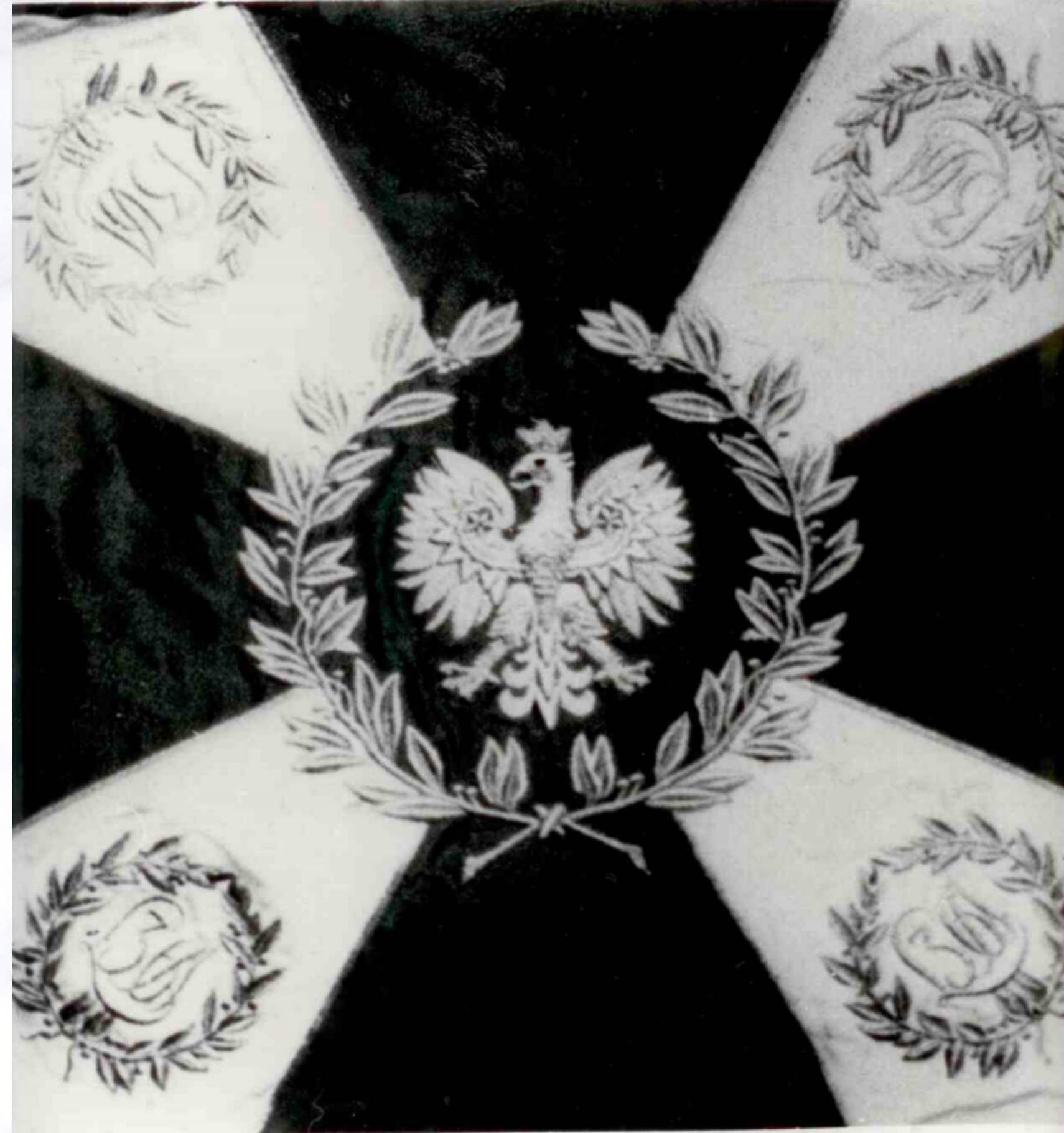
Orła bez korony umieszczano na sztandarach polskich jednostek wojskowych, które formowały się w kraju i poza jego granicami w okresie pierwszej wojny światowej. N z z lewej: sztandar Oddziału Bojończyków utworzonego przez Komitet Narodowy w Paryżu w 1914 r. Orła projektował Ksawery Dunikowski; z prawej: orzełek wojskowy I Brygady Legionów z 1914 roku.

Odzyskanie niepodległości w 1918 roku miało dla Polski, kraju o tysiącletniej ukształtowanej tradycji narodowej, olbrzymie historyczne znaczenie. Zrodziły się możliwości odrodzenia narodowego. Zatwierdzono oficjalne godło państwowe. Był to biały orzeł ze złotym dziobem, złotymi szponami i ze złotą koroną, umieszczony na czerwonym polu. W 1927 r. rysunek godła uległ kolejnej zmianie. N z z lewej: herb państwowy z 1919 r.; z prawej: herb państwowy z 1927 r.

Kongres Pokojowy w Paryżu nie zapewnił powrotu do macierzy ludności polskiej na Śląsku. Powstania śląskie w latach 1919–1921 dały światu świadectwo przywiązania do Rzeczypospolitej oddzielonej od niej od kilku wieków ludności śląskiej. N z: pamiątkowe plebiscytowe pieniądze zastępcze górnośląskie z 1921 roku.

1 września 1939 roku faszystowskie Niemcy ruszyły na Polskę. Polskie godła narodowe zdeptano na polach bitew, pokryto ruinami burzonych miast, posypano popiołem palonych wsi. N z: sztandar wojska polskiego z 1939 r.

Białe orły bez korony powróciły na sztandary polskiej lewicy. Wytyczały granicę nad Odrą, święcili zwycięstwo w Berlinie. N/z: wkopywanie słupa granicznego nad Odrą w 1945 r.

Polska Rzeczpospolita Ludowa za swe godło przyjęła orła bez korony. Potwierdził to Dekret Rady Państwa z dnia 7 grudnia 1955 roku oraz Ustawa Sejmowa o godle, barwach i hymnie PRL z 1 lutego 1980 r. N/z: herb państwowy.

Zgodnie z art. 28 Konstytucji RP *Godłem Rzeczypospolitej Polskiej jest wizerunek orła białego w koronie w czerwonym polu*. Korona została przywrócona 31 grudnia 1989 r. ustawą z dnia 29 grudnia 1989 r. o zmianie Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej. Jednakże nowy wzór godła został wprowadzony dopiero 22 lutego 1990 r. ustawą z dnia 9 lutego 1990 r. o zmianie przepisów o godle, barwach i hymnie Rzeczypospolitej Polskiej.

Prezentacja powstała na podstawie opracowania K. Stępniewskiej.

Wykonanie fotografii: Krajowa Agencja Wydawnicza (archiwum)

realizacja: MBP w Szprotawie, 2021 r.